

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра музичного мистецтва

Дипломна робота
магістра

***МЕТОДИКА УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ ТЕХНІКИ УЧНІВ-
СКРИПАЛІВ МУЗИЧНОЇ ШКОЛИ***

Виконала:

студент I курсу, групи ММ1-М18

спеціальності 8.020020401

Музичне мистецтво*

Томчишина К.Ю.

Керівник: Лабунець В.М.,
доктор педагогічних наук, професор

Рецензент: Маринін І.Г.
кандидат педагогічних наук,
доцент

Кам'янець-Подільський - 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	6
1.1. Інструментально-виконавська діяльність як предмет наукових досліджень.....	6
1.2. Особливості удосконалення виконавської техніки учнів-скрипалів музичної школи	21
РОЗДІЛ II НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ ТЕХНІКИ УЧНІВ-СКРИПАЛІВ МУЗИЧНОЇ ШКОЛИ.....	37
2.1. Принципи і педагогічні умови удосконалення виконавської техніки учнів-скрипалів у процесі інструментального навчання	37
2.2. Організаційно-методична модель удосконалення виконавської техніки учнів-скрипалів.....	54
РОЗДІЛ III. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА МЕТОДИКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ ТЕХНІКИ УЧНІВ-СКРИПАЛІВ МУЗИЧНОЇ ШКОЛИ.....	76
3.1. Стан сформованості виконавської техніки учнів-скрипалів у спеціалізованих мистецьких закладах.....	76
3.2. Поетапна методика удосконалення виконавської техніки учнів-скрипалів музичної школи та результати експериментальної роботи	87
ВИСНОВКИ	103
ДОДАТКИ	106

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасне суспільство сьогодні характеризується як суспільство знань, яке перейшло на вищий етап розвитку, що зумовлює необхідність у компетентній особистості, здатній змінюватися відповідно до вимог соціуму. Відтак, завданням вітчизняної освіти є підготовка компетентного громадянина України, який має великий знаннєвий потенціал, творчо мислить та прагне вдосконалюватися протягом свого життя. Знання у комплексі з уміннями та навичками стають своєрідним індикатором визначення рівня компетентності сучасного учня.

Огляд наукових робіт з позицій розвитку методики удосконалення виконавської техніки учнів-скрипалів дозволив встановити спадкоємні зв'язки між історичним минулим і сучасними напрацюваннями в означеній галузі, що, в свою чергу, створило підґрунтя для глибокого вивчення особливостей формування інструментально-виконавських умінь і навичок учнів-скрипалів в музичній школі.

Вчені відзначають, що шляхи удосконалення інструментально-виконавських умінь і навичок лежать в самому процесі навчання гри – у такій його організації, яка забезпечує найвищі результати і радість від спілкування з інструментально-виконавським мистецтвом. Для вирішення цих завдань педагоги повинні зрозуміти, що навчання гри на інструменті є невід'ємною складовою музичного розвитку учнів, що їх здібності і особистісні якості виховуються не ізольовано, а в межах конкретної виконавської роботи.

Проте проблема формування та удосконалення інструментально-виконавських умінь учнів-скрипалів музичної школи залишається ще мало дослідженою, не здійснено її цілісне теоретико-методологічне обґрунтування, не проведено системне вивчення особливостей навчання гри на інструменті, не розроблено комплексної методики формування інструментально-виконавських умінь учнів в музичних школах та школах мистецтв.

Виявлені суперечності, недостатня розробленість проблеми й потреби практики зумовили вибір теми дослідження: *«Методика удосконалення виконавської техніки учнів-скрипалів музичної школи»*.

Мета дослідження – розробити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методику удосконалення виконавської техніки учнів-скрипалів музичної школи.

Об’єкт дослідження – процес музично-виконавського навчання учнів-скрипалів музичної школи

Предмет дослідження – організаційно-методичні засади удосконалення виконавської техніки учнів-скрипалів учнів-скрипалів музичної школи.

Завдання дослідження:

1. Опрацювати психолого-педагогічну, методичну літературу з досліджуваної проблеми.
2. Виявити проблемні питання інструментально-виконавського навчання в процесі аналізу наукової літератури.
3. Вивчити умови удосконалення виконавської техніки учнів-скрипалів музичної школи
4. Розробити педагогічні рекомендації до забезпечення удосконалення виконавської техніки учнів класу скрипки у процесі індивідуально-групового навчання.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел; синтез, порівняння, класифікація, абстрагування, конкретизація наукової інформації, які застосовувались на першому етапі роботи – при визначенні понятійного апарату дослідження, розробці методики розвитку музично-виконавських здібностей учнів у навчально-виховному процесі; моделювання – у процесі перевірки теоретичних положень реального педагогічною практикою навчальних закладів; емпіричні – узагальнення передового педагогічного досвіду з проблеми розвитку музично-виконавських здібностей в учнів, спостереження – опитування (бесіди, анкетування), вивчення результатів дитячої музичної діяльності.

Теоретичне значення дослідження. Конкретизовано зміст виконавського апарату учня-скрипаля та його структуру з визначенням основних складових –технічного та художнього комплексів, розроблені критерії та показники їх удосконалення. Виявлено педагогічні умови та комплекс методів, що забезпечують ефективність впливу рефлексивної діяльності на удосконалення виконавської техніки учнів-скрипалів музичної школи.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у розробці й апробації методики поетапного удосконалення виконавської техніки учнів-скрипалів музичної школи; можливості використовувати матеріали дослідження у спеціалізованій музичній освіті. Викладені у дослідженні методичні положення поглиблюють сучасне розуміння теорії і практики спеціалізованої музичної освіти і можуть використовуватись для оновлення та коректування змісту таких навчальних предметів як «Музичний інструмент» (скрипка), «Концертмейстерський клас», а також для створення навчально-методичних посібників і методичних рекомендацій з метою удосконалення виконавської техніки учнів у процесі навчання гри на скрипці.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри музичного мистецтва та звітних наукових конференціях студентів і магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Структура роботи. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

У роботі подано теоретико-методичне узагальнення проблеми удосконалення виконавської техніки учнів-скрипалів у спеціалізованих мистецьких закладах та обґрунтовано новий підхід до її вирішення шляхом наукового обґрунтування відповідних педагогічних умов та впровадження у навчальний процес розробленої методики

1. Теоретичний аналіз наукової літератури дозволив розкрити погляди науковців, які займалися вивченням формування та удосконалення виконавської техніки як філософського і соціального феномена. Узагальнення їх думок дозволяє стверджувати, що поняття «виконавська техніка» слід розглядати як динамічне і комплексне утворення. Воно характеризується певним рівнем музичного розвитку, музично-естетичною свідомістю і передбачає поступове накопичення музичного досвіду в різних видах виконавської діяльності.

Стосовно особливостей удосконалення виконавської техніки учнів-скрипалів у спеціалізованих музичних закладах доведено, що її можна представити як особистісну якість, котра акумулює розвинуті естетичні емоції і почуття, сформовані музично-слухові уявлення і виконавські навички, вміння сприймати музичні твори і застосовувати отримані музичні знання, завдяки чому набувається досвід спілкування з музичними творами та можливість їх інтерпретувати у власній виконавській діяльності.

Відтак удосконалення виконавської техніки учнів-скрипалів представлено як процес цілеспрямованого впливу на художню свідомість учня та розвиток його загально музичних і естетико-творчих здібностей в умовах інструментально-виконавської діяльності. З'ясовано, що послідовне формування виконавської техніки учнів відбувається протягом всього періоду навчання у спеціалізованих музичних закладах і є одним з головних аспектів інструментального навчання.

2. Наукове осмислення проблеми дослідження дало можливість визначити його мету; завдання (удосконалення виконавської техніки учнів-скрипалів на основі залучення позамузичного досвіду й формування музичних інтересів, світогляду та інтелекту, удосконалення музично-аналітичних умінь і виконавських навичок); специфіку (зумовлену взаємозв'язками між її основними елементами: «учитель-музика», «учень-музичний твір», «учитель-учень»).

У дослідженні виокремлені принципи, на яких ґрунтується удосконалення виконавської техніки учнів-скрипалів (зацікавленості, поєднання усвідомленого та інтуїтивного способів музичного пізнання, поступового зменшення допомоги учню, зв'язку музичного навчання з національною культурою, єдності художнього і технічного розвитку, творчого самовираження у процесі відтворення музичних образів).

3. Обґрунтовано структуру удосконалення виконавської техніки учнів-скрипалів, що характеризується єдністю і взаємозалежністю чотирьох компонентів: емоційно-почуттєвого (результату усвідомлення художнього аналізу як елемента музично-виконавської та музично-інтерпретаційної діяльності, а також психологічної готовності до його здійснення); когнітивного (теоретичного опанування змісту поняття «художній аналіз», а також оволодіння комплексом знань із музичного мистецтва); комунікативного, творчо-діяльнісного (є продовженням попереднього, оскільки передбачає творче використання набутих знань та умінь).

4. Розроблена та експериментально перевірена методика є ефективною для удосконалення виконавської техніки учнів-скрипалів спеціалізованих мистецьких закладів. В її основу покладено різні методи навчальної взаємодії: метод формування музично-слухових уявлень, який спрямовувався на розвиток музичних здібностей учнів, зокрема, таких як музичний лад, метро-ритмічна організація звуків, темброва характеристика звучання тощо; метод емоційного заряду передбачав, що учні завдяки чуттєво-образним уявленням, представленими педагогом, намагаються сприйняти, зрозуміти

характер твору і передати його у власному виконанні; метод імпровізації застосовувався для розробки різних варіантів вирішення художнього задуму, пошуку відповідної динаміки; пояснювально-ілюстративний метод поєднував інформаційне забезпечення учнів з боку педагога необхідними музично-теоретичними знаннями та поняттями в галузі музично-виконавської діяльності, метод активізації художньо-творчої діяльності спрямовувався на активізацію мислення, пам'яті, пізнавальної самостійності учнів; метод ескізного знайомства з музичним твором дозволив усвідомити контури звукової тканини, ознайомитись з формою і структурою музичного твору; метод емоційно-вольової саморегуляції сприяв розвитку музично-виконавської діяльності учнів, концентрації вольових зусиль; метод творчих завдань націлював на активізацію самостійних дій учнів для роботи з нотним текстом.

Разом з тим, проведене дослідження не розкриває всіх аспектів означеної проблеми. Подальшого наукового пошуку потребують питання забезпечення інтеграції виконавської та теоретико-методичної підготовки, що забезпечить підвищення рівня сформованості виконавської культури учнів спеціалізованих музичних закладів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акимова М.К., Козлова В.Т. Индивидуальность учащегося и индивидуальный подход. – М.: Знание, 1992. – 80 с.
2. Андрейко О.І. Виконавська культура скрипаля: теорія і методика формування: монографія/О.І. Андрейко. – Львів: Атлас. – 2013. – 297с.
3. Андрейко О. І. Методи вдосконалення виконавського апарату музиканта-інструменталіста: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Андрейко Оксана Іванівна. – К., 2004. – 182 с.
4. Ауер Л.С. Моя школа игры на скрипке. Интерпретация произведений скрипичной класики / Ауер Л.С. – М, 1965.
5. Баренбойм Л.А. Музыкальная педагогика и исполнительство. – Л.: Музыка, 1974. – 287 с.
6. Белікова В. Музичне виконавство як фактор формування художньої культури в умовах відродження національної культури //Шляхи удосконалення художньо-естетичної освіти учнівської молоді в умовах відродження національної культури. – К.: КДПУ. – 1992. С.86-87.
7. Бенюмов М.И. Музыкальное произведение и исполнение музыки //Музыкальное произведение в системе художественной коммуникации. – Красноярск: Изд-во гос. ун-та, 1989. – С. 25-43.
8. Бесядынский С.Ф., Левинзон В.В. Воспитание личности музыканта-пианиста в процессе формирования его исполнительских навыков //Вопросы теории, истории и методики фортепианного искусства. – Кишинёв, Штиинца, 1991. – С.75-81.
9. Бодина Е.А. К вопросу об эстетической сущности исполнительства //Теоретические основы профессиональной подготовки учителя музыки. – М.: МГЗПИ, 1980. С.20-31.
10. Бодина Е.А. Творческая природа музыкального исполнительства: Автореф. дис. ...канд. искусствоведения 17.00.02 / Киев.Гос. консерватория им. П.И.Чайковского. – К., 1975. – 29 с.

11. Боярко Н.Б. Теоретичні аспекти виконавської техніки бандуриста: Автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.02 /Нац. муз. академія України. – К., 1997. – 20 с.
12. Брилін Б.А. Педагогічні основи музично-творчого розвитку учнів старших класів у сучасних формах дозвілля: Автореф. дис. д-ра пед. наук: 13.00.01 /Ін-т педагогіки АПН України. – К., 1998. – 40 с.
13. Булатова Э.И. Совершенствование музыкального образования студентов институтов культуры: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 /Киев. гос. ун-т им. Т.Г.Шевченко. – К., 1986. – 24 с.
14. Бурковський Г.В. Питання фортепіанного виконавства. – К.: Муз. Україна, 1983. – 140 с.
15. Василенко В.И. Исполнение музыкальных произведений. – М.: Сов. композитор, 1973. – 50 с.
16. Власенко В.Л. Социально-культурные условия формирования музыкальной культуры подростков в учреждениях дополнительного образования. Автореферат диссертации... канд. пед. наук. / В.Л. Власенко. – Тамбов, 2010. – 18 с.
17. Волков С.О. О формировании представлений в образно-художественном мышлении современного музыканта-исполнителя // Вопросы теории и эстетики музыки. – Вып. II. – Л. Музыка, 1977. – С. 184-201.
18. Воробкевич Т.П. Методика викладання гри на фортепіано. – Львів: ЛДМА, 2001. – 144 с.
19. Гат Й. Техника фортепианной игры. – М. – Карвина Будапешт; 1967. – 244 с.
20. : Міжвуз. зб. наук. ст. – К., 2000. – Вип.. 16. – С. 157-162.
21. Гильбурд Г.И. Исполнительское искусство – сфера проявления художественной идеи. – Томск, Томский университет, 1981. – 197 с.
22. Гинзбург Л.С. О работе над музыкальным произведением. – М.: Музыка, 1981. – 143 с.

23. Гинзбург Л.С. Современное музыкальное исполнительство: Проблемы и средства //Музыкальное исполнительство. – Вып. 11. – М., Музыка, 1983. – С.68-101.
24. Голубовская Н. О музыкальном исполнительстве. – Л.: Музыка, 1985. – 143 с.
25. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – Київ: Либідь, 1997. – 376 с.
26. Горенко Л.М. Робота баяніста над музичним твором: Метод. поради. – К.: Муз.Україна, 1982. – 51 с.
27. Готсдинер А.Л. Подготовка учащихся к концертным выступлениям //Методические записки по вопросам музыкального образования. – Вып. 3., - М., Музыка, 1991. – С. 182-192.
28. Гофман И. Ответы на вопросы о фортепианной игре: Пер. с англ. Г.А. Павлова / Под редакцией Г.М.Когана. – М.: Гос. муз. из-во, 1961. – 224 с.
29. Григорьев В.Ю. Музыкально-исполнительское искусство: Проблемы стиля и интерпретации: Сб. науч. тр. – М.: МГК, 1989. – 158 с.
30. Гуренко Е. Исполнительское искусство: Методологические проблемы. – Новосибирск. НГК, 1985. – 86 с.
31. Гуренко Е. Проблемы художественной интерпретации. Философский анализ. – Новосибирск: Наука, 1982. – 256 с.
32. Давыдов Н.А. Теоретические основы формирования исполнительского мастерства баяниста: Автореф. дис. ... д-ра искусствоведения: 17.00.02 / Киев. гос конс. – К., 1990. – 35 с.
33. Давидов М.А. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста: Навчальний посібник для вузів. – К.: Муз. Україна, 1997. – 240 с.
34. Дряпіка В.І. Соціально-педагогічні основи формування орієнтацій студентської молоді на цінності музичної культури: Дис. ... доктора пед. наук: 13.00.01; 13.00.15. – К., 1997. – 399 с.
35. Дряпіка В.І. Как организовать эстрадный коллектив в школе / В.І. Дряпіка. – К. : НИИ педагогики УССР и КГПИ им. А.С. Пушкина, 1986. – 30 с.

36. Егорова С.В. Развитие исполнительской активности будущего учителя музыки в процессе его фортепианной подготовки: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – М., 1998. – 196 с.
37. Єременко З.О. Виховання виконавської культури у студентів консерваторії //Мистецтво: виховання творчої особистості – Київ. держ. ін-т культури, 1988. – С. 30-39.
38. Еркина Е.Б. Психолого-педагогические условия формирования индивидуального стиля исполнительской деятельности музыканта-инструменталиста: Дис. ... канд. пед наук: 13.00.02. – Мелитополь, 1996. – 200 с.
39. Энциклопедический музыкальный словарь /Авт.-сост. Б.Ш. Штейнпресс, И.М. Ямпольский; отв. Ред. Г.В. Келдыш – М.: БСЭ, 1956. – 326 с.
40. Эстетика: Словарь / Под общ. Ред. А.А.Беляева и др. – М.: Политиздат, 1989. – 447 с.
41. Заринь Д. Фортепианное обучение как аспект формирования пианистической культуры //Методологические проблемы музыкальной педагогики.- М., 1991. – с.77-79.
42. Здобнов Р. Исполнительство – род художественного творчества / Эст.очерки. Вып. 2. – М.: Музыка 1967. – с.98-148.
43. Зелинская Н.М. Индивидуальный подход к учащимся как условие развития их творческой самостоятельности: (на материале работы с музыкальными произведениями): Автореф. дис. ... канд. пед наук: 13.00.02 / Моск. гос. пед. ин-т. – М., 1988. – 15 с.
44. Зильберквит М.А. Музыкально-исполнительское искусство. – М.: Знание, 1982. – 56 с.
45. Ісьянова Л.М. Інтерпретація музичних творів як методологічна проблема //Єдність раціонального та емоціонально-почуттєвого в освітньо-виховних системах: Наук.-метод. зб. – Харків, 1996. – С. 104-106.
46. Каган М.С., Холостова Т.В. Культура – философия – искусство. М.: Знание, 1988. – 64 с.

47. Каган М.С. Морфология искусства: Историко-теоретическое исследование внутреннего строения мира искусства. – Л.: Искусство, 1972. – 440 с.
48. Каган М.С. Музыка в мире искусств. – СПб: Vt, 1996. – 232 с.
49. Каган М.С. Начала эстетики. – М.: Искусство, 1964. – 210 с.
50. Капустин Ю.В. Музыкант-исполнитель и публика: (Социологические проблемы современной концертной жизни). Исследование. – Л.: Музыка, 1985. – 160 с.
51. Коган Г.М. Парадоксы об исполнительстве: О музыке. Проблемы анализа. – М., Советский композитор, 1974. – С. 344-366.
52. Коган Г.М. О работе музыканта-педагога. Основные принципы. /Вопросы музыкальной педагогики. – Вып. 1. – М., Музыка, 1979. – С. 71-85.
53. Коган Г.М. У врат мастерства: Психологические предпосылки успешности пианистической работы. – 4-е изд. Доп. – М.: Сов. композитор, 1977. – 174 с.
54. Козлов В.О. О роли коммуникативности в музыкальном исполнительстве // Актуальные проблемы советской культуры. – К.: Гос. конс., 1987. – С.102-114.
55. Корженевський А. До питання про специфіку мислення виконавця //Питання фортепіанної педагогіки та виконавства. – К.: Музична Україна, 1981. С. 29-40.
56. Корыхалова Н. Интерпретация музыки. – Л.: Музыка, 1979. – 206 с.
57. Корыхалова Н.П. Проблема объективного и субъективного в музыкальном исполнительстве и её разработка в зарубежной литературе //Музыкальное исполнительство. – Вып. 7, - М., Музыка, 1972. – С.47-93.
58. Кочнев Ю.Л. Объективное и субъективное в музыкальной интерпретации: Автореф. дис. ... канд. искусствоведения: 17.00.02. / Ленинград. гос. конс. – Л., 1970. – 22 с.
59. 13.00.01 / Одеський пед. ін-т ім. К.Д.Ушинського. – О., 1993. – 22 с.
60. Краткий психологический словарь /Сост. Л.А.Карпенко, Под общ. Ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1985. – 432 с.

61. Краткий словарь по эстетике: Книга для учителя / Под ред. М.Ф.Овсянникова. – М.: Просвещение, 1983. – 223 с.
62. Кременштейн Б.Л. Воспитание самостоятельности учащихся в классе специального фортепиано. – М.: Музыка, 1966. –220 с.
63. Кременштейн Б.Л. Педагогические аспекты воспитания музыкального мышления в исполнительском классе //Вопросы воспитания музыканта-исполнителя. – Вып. 68. – М., Гос. муз.-пед. ин-т им. Гнесиных, 1983. – С. 63-88.
64. Кузьмина Л.А. О воспитании интонационного мышления музыканта-исполнителя //Теория и история музыкального исполнительства. – К., Гос. консерватория, 1989. – С. 5-10.
65. Курышев Е.В. Содержание творческой деятельности студентов в процессе подготовки к исполнительской практике в школе //Совершенствование профессиональной подготовки учителя музыки в условиях реформы школы: Сб. науч. трудов. – К.:КГПИ, 1988. – С. 45-50.
66. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность // Избранные психологические произведения: В 2 т. – Т.2. – М.: Педагогика, 1983. – С.94 – 231.
67. Ліпська С.Л. Концептуальні засади організації музичного навчання у закладах позашкільної спеціальної освіти [Електронний ресурс] / С.Л. Ліпська // Рукописи книжок VI. Культурологічні читання пам'яті В. Подкопаєва. Національний мовно-культурний простір України в контексті глобалізаційних та євроінтеграційних процесів. – Режим доступу: http://culturalstudies.in.ua/knigi_7_29.php 4
68. Либерман Е. Творческая работа пианиста с авторским текстом. – М.: Музыка, 1988. – 234 с.
69. Малинковская А.В. Специфика исполнительского анализа музыкального произведения //Вопросы воспитания музыканта –исполнителя. – Вып. 68. – М., гос. муз.-пед. ин-т им. Гнесиных, 1983. – С. 88-104.

70. Мальцев С.М. Нотация и исполнение // Мастерство музыканта-исполнителя. В.2. – М.: Музыка, 1976. – С.68-104.
71. Мальцев С.М. О психологии музыкальной импровизации. – М.: Музыка, 1991. – 87 с.
72. Мартинсен К.А. Методика индивидуального преподавания игры на фортепиано. – М.: Музыка, 1977. – 128 с.
73. Мильштейн Я.И. Воспитание пианистического мастерства // Вопросы теории и истории исполнительства. - М.: Сов. композитор, 1983. – 262 с.
74. Москаленко В.Т. Теоретический и педагогический аспекты музыкальной интерпретации: Дис. ... докт. искусствоведения: 17.00.02 /Киев. гос. конс. им. П.И.Чайковского – К., 1994. – 212 с.
75. Мостова І.В. Формування педагогічно-виконавської майстерності майбутніх учителів музики: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 – Полтава, 1998. – 186 с.
76. Музальов О.О. Міжпредметні зв'язки: засоби, методи, форми (музичне виховання) //Педагогіка і психологія професійної освіти. – 1997. - №1. – С.80-85.
77. Назайкинский Е.В. Звуковой мир музыки. – М.: Музыка, 1988. – 254 с.
78. Назайкинский Е.В. Проблемы комплексного изучения произведения //Музыкальное искусство и наука. – Вып. 3. – М., Музыка, 1978. – С. 3-13.
79. Назайкинский Е.В. О психологии музыкального восприятия. – М.: Музыка, 1972, - 383 с.
80. Нейгауз Г.Г. Об искусстве фортепианной игры: записки педагога. – 5-е изд. М.: Музыка, 1987. – 238 с.
81. Николаев А. Очерки по истории фортепианной педагогики и теории пианизма: Учеб. Пособие. – М.: Музыка, 1980. – 112 с.
82. Николаенко П.М., Юцевич Ю.Е. Требования к подготовке учителя музыки на современном этапе //Совершенствование профессиональной подготовки учителя музыки в условиях реформы школы: Сб. науч. трудов. – К.: КГПИ, 1988. – С. 60-65.

83. Падалка Г.Н. Идеино-эстетическая направленность преподавания музыкальных дисциплин в педагогическом институте //Совершенствование профессиональной подготовки учителя музыки в условиях реформы школы: Сб. науч. трудов. – К.: КГПИ, 1988. – С. 71-77.
84. Падалка Г.М. Музична педагогіка: Курс лекцій з актуальних проблем викладання музичних дисциплін в системі пед. Освіти//За ред. В.Г.Бутенка. – Херсон: ХДПІ, 1995. – 104 с.
85. Падалка Г.М. Основні напрями дослідження проблем музично-педагогічної підготовки студентів // Дослідження проблем професійної підготовки вчителя музики. – К.: КДПІ. 1981. С. 65-73.
86. Падалка О.С., Несімчук А.М., Смолюк І.О., Шпак О.Т. Педагогічні технології: Навчальний посібник для вузів. – К.: Укр. Енциклопедія, 1995. – 251 с.
87. Переверзев Н.К. Исполнительская интонация. – М., Музыка, 1989. – 208 с.
88. Полусмяк С.С. К вопросу о специфике исполнительских средств в аспекте художественной интерпретации //Теория и история музыкального исполнительства. – К., Музична Україна, 1989. – С. 22-31.
89. Приходько В.И. Музыкальная фактура и исполнитель. – Харьков, Фолио, 1997. – 207 с.
90. Прокофьев Г.П. Формирование музыканта-исполнителя-пианиста. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1956. – 480 с.
91. Психология. Словарь /под ред. А.В.Перовского, Г.М. Ярошевского. – 2-е изд., доп. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.
92. Психологічний словник /под ред. В.И.Войтко. – К.: - 1982. – 216 с.
93. Раппопорт С.Х. От художника к зрителю: как построено и функционирует произведение искусства. – М.: Сов. художник, 1978. – 236 с.
94. Ростовський О.Я. Музична педагогіка. – Ніжин, 2001. – 112 с.
95. Ростовський О.Я. Педагогіка музичного сприймання: Навч. –метод. Посібник. – К.: Ін-т змісту і методів навчання, 1997. – 248 с.

96. Ростовський О.Я. Професійна підготовка майбутніх учителів музики: проблеми і перспективи //Наукові записки. Серія: педагогіка. - № 2. – 2001. – Тернопіль: ТДПУ, 2001. – С. 15 – 22.
97. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – М., 1946. – 460 с.
98. Рудницкая О.П. Восприятие музыки в контексте профессиональной подготовки будущего учителя //Совершенствование профессиональной подготовки учителя музыки в условиях реформы школы: Сб. науч. трудов. – К.: КГПИ, 1988. – С. 82-88.
99. Рудницька О.П. Інтерпретація музики як педагогічна проблема // Професійна підготовка вчителя музики. – К.: КДПІ. 1981. – С. 93-101.
100. Рудницька О.П. Музыка і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти: Навч. посібник. – К.:ІЗМН, 1998. – 248 с.
101. Рудницька О.П. Основи педагогічних досліджень. – К.: Експрес, 1998. – 143 с.
102. Савшинский С. И. Пианист и его работа / Самарий Ильич Савшинский; под общ. ред. Л. А. Баренбойма. – Л.: Сов. композитор, 1961. – 269, [5] с.
103. Сайгушкина О.П. К исследованию природы исполнительского анализа музыкального произведения //Музыкальное произведение: сущность, аспекты анализа. – К., Музична Україна, 1988. – С.79-85.
104. Сайгушкина О.П. Творческое развитие современного исполнителя //Актуальные проблемы музыкального образования. – К., Музична Україна, 1986. – С.80-86.
105. Саїк Г.Ф. Формування виконавської майстерності у студентів на основі активізації емоційно-естетичного переживання музики: Автореф. канд. пед. наук: 13.00.02. – К., 2000. – 19 с.
106. Скребкова-Филатова М.С. Исполнительский стиль и вариантная множественность интерпретации //Проблемы музыкального стиля. – М., гос. консерватория, 1982. – С. 121-139.
107. Сохор А.Н. Вопросы социологии и эстетики музыки: В 3 т. – Т.1. – М.: Сов. композитор, 1981. -296 с.

108. Сраджев В.П. Взаимодействие слуховой и двигательной сферы в процессе формирования исполнительской техники пианиста: Автореф. дис. ... канд. искусствоведения: 17.00.00 / Ленингр. гос. конс. – Л., 1998. – 21 с.
109. Стеценко В. К. Методика навчання гри на скрипці / Вадим Кирилович Стеценко; за ред. проф. Д. Лекгера. – К.: Держ. вид-во образотворчого мист. і муз. л-ри УРСР, 1960. – Част. 1 . – 1960. – 178, [4] с.
110. Стеценко В. К. Методика навчання гри на скрипці. / Вадим Кирилович Стеценко. – К.: Мистецтво, 1964. – Част. 2. – 153, [5] с.
111. Струве Б. Пути начального развития юных скрипачей и виолончелистов / Б.Струве. – М., 1952. – 231 с.
112. Сухомлинский В. А. Избранные произведения : в 5 т. / редкол.: А. Г. Дзеве́рин (пред.) и др. – К.: Радянська школа, 1979. – Т. 2. – 1979. – 718 с.
113. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей. – М.-Л.: Изд-во АПН РСФСР, 1947. – 335 с.
114. Фейгин М.Э Индивидуальность ученика и искусство педагога: Учебное пособие для муз.училищ. – 2-е изд., доп. – М.: Музыка, 1975. – 110 с.
115. Фейнберг С.Е. Путь к мастерству / Вопросы фортепианного исполнительства. - Вып.1. – М.: Музыка, 1967. - с. 37-47.
116. Фейнберг С.Е. Пианизм как искусство. – М.: Музыка, 1969. – 596 с.
117. Філософський словник /За ред. В.І.Шинкарука. – 2-ге вид., перероб.: доп. – К.: УРЕ, 1986. – 800 с.
118. Формування самостійності майбутнього вчителя музики в класі основного інструмента: Метод. рекомендації для викладачів і студентів музично-педагогічних факультетів / Сост. А.В.Береза. – К: РУМК, 1991. – 76 с.
119. Хлебнікова О.В. Формування досвіду музично-виконавської діяльності у студентів вузів культури: Автореф. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – К., 2001. -22 с.
120. Цагарелли Ю.А. Психологическое исследование музыкальности как профессионально важного качества (на примере инструменталистов и

- дирижеров): Автореф. дис. ... канд. психол. Наук: 19.00.03 /Ленинград. гос. ун-т. – Л., 1981. – 17 с.
121. Цыпин Г.М. Музыкально-исполнительское искусство: Теория и практика. – СПб.: Алетейя, 2001. – 320 с.
122. Цыпин Г.М. Музыкант и его работа. – М.: сов. композитор, 1988. – 383 с.
123. Цыпин Г.М. Обучение игре на фортепиано: учеб. Пособие. – М.: Просвещение, 1984. – 176 с.
124. Шостак Г.В. Музыка масових жанрів як фактор формування музичної культури підлітків. Автореф. дис. канд. пед. наук / Г.В. Шостка. – К., 1996. – 22 с.
125. Шульгіна В. Про курс методики навчання гри на фортепіано // Питання фортепіанної педагогіки та виконавства. К.: Музична Україна, 1981. – С.25-29.
126. Шульгина В. Методические основы подготовки учителя музыки по курсу игры на фортепиано. – К.: КППИ, 1982. – 135 с.
127. Шульпяков О.Ф. Музыкально-исполнительская техника и художественный образ. – Л.: Музыка, 1986. – 128 с.
128. Шульпяков О. Ф. Вопросы методологии развития двигательной техники музыканта-исполнителя (на материале скрипичной педагогики) : автореф. дисс. на соискание учён. степени канд. искусствоведения : спец. 17.00.02 / О. Ф. Шульпяков. – Л., 1969. – 19 с.
129. Юник Т.І. Удосконалення методики запам'ятовування музичного тексту як засіб розвитку виконавської майстерності студентів (на матеріалі педагогічних вузів): Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – К., 1996. – 238 с.
130. Ямпольский А. О методе работы с учениками // Вопросы скрипичного исполнительства и педагогики. А. Ямпольский. - М.: Труды ГМПИ им. Гнесиных. М., 1959. - Вып. 1. - С. 5-24.
131. Ямпольский И. Основы скрипичной аппликатуры. / И. Ямпольский. - М.: «Музыка», 1977. – 183 с.